

**AMENINȚARE SAU ȘANSĂ?
OFENSIVA INVESTIȚIILOR CHINEZE ÎN EUROPA**

**THREAT OR OPPORTUNITY?
THE CHINESE INVESTMENT OFFENSIVE IN EUROPE**

Sarmiza Pencea*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Vă rugăm să citați acest articol astfel: Pencea, S. (2017). Amenințare sau șansă? Ofensiva investițiilor chineze în Europa, *EUROINFO*, 1(9), pp. 25 - 43

Rezumat

În ultimele aproape patru decenii, China a fost unul dintre cei mai importanți receptori de investiții străine directe (ISD) ai lumii și a reușit să folosească maximal acest input ca pârghie a avansului său economic rapid și a integrării sale în economia mondială. Ajunsă deja una dintre cele mai mari puteri economice ale lumii, China a devenit, din 2015, atât furnizor net de capital investițional pe piața internațională, cât și al doilea mare investitor după SUA, la nivel global. Întrucât Europa este, mai recent, una dintre țintele preferate ale investitorilor chinezi, ne propunem ca în acest articol să relevăm amploarea fenomenului, specificul său, trendurile care se conturează, strategiile folosite și reacțiile pe care le generează acesta, de ambele părți, la nivelul noilor politici.

Cuvinte cheie: China, UE, Europa, investiții externe, investiții străine directe, ISD, achiziții și fuziuni, preluări

Clasificare JEL: F21, F23, G34, O24

Abstract

During the recent almost four decades, China has been one of the most important foreign direct investment (FDI) receivers in the world, managing to make the most of this input as a lever of its rapid economic advancement and integration into the world economy. Already one of the largest economic powers of the world, China has become, since 2015, both a net investment capital provider in the international market, and the second largest investor globally, after the USA. As Europe has recently become one of the preferred targets of Chinese investors, we intend, in this article, to highlight the dimensions of this phenomenon, its features, nascent trends, strategies that are being implemented and the reactions that they trigger in terms of new policies, on both sides.

Key words: China, EU, Europe, outbound direct investments, ODI, foreign direct investments, FDI, M&A, takeovers

JEL Classification: F21, F23, G34, O24

* Autor de contact: Dr. Sarmiza Pencea, e-mail: pen_sar@yahoo.com

1. Tabloul general, în câteva tușe

În ultimele decenii, China a fost unul dintre cei mai importanți receptori de investiții străine directe (ISD) ai lumii. În această țară, investițiile străine au fost folosite maximal ca pârghii ale avansului economic, sprijinind atât industrializarea, modernizarea și diversificarea economiei, cât și integrarea mai rapidă în lanțurile globale de producție, participarea mai intensă la schimburile internaționale, asimilarea noutăților tehnologice și a know-how-ului occidental și asigurarea, în consecință, a ascensiunii activităților economice pe scara tehnologică.

Pe fundalul evoluțiilor recente din economia mondială, transformările ample ale economiei chineze din acești ani au impus mutații complexe, atât în substanța modelului de dezvoltare chinez, cât și în arhitectura relațiilor externe ale Chinei, în poziționările acesteia pe scena globală și, tot mai vizibil, în privința nivelului de influență exercitat de aceasta în plan internațional. Răspunzând noilor fundamente economice ale țării și nevoii de a evita riscul blocajului în *capcana venitului mediu*, liderii chinezi au gândit și pus în practică, pe de o parte, o strategie de internaționalizare a companiilor autohtone – *going out, going global strategy* (2002) – și de creare a unor *campioni naționali* puternici, iar, pe de altă parte, seturi complexe de politici de reformă și reechilibrare economică, subsumate obiectivului schimbării modelului de dezvoltare (mai ales după 2013).

În contextul astfel conturat, China a devenit ea însăși un investitor global tot mai important: potrivit statisticilor naționale chineze investițiile sale anuale externe au evoluat de la mai puțin de 2,9 mld. USD în 2003, la 146 mld. USD în 2015 (NBSC, 2016) și 170 mld. USD în 2016 (NBSC, 2017), China devenind al doilea mare investitor global după SUA (în 2015) și cel mai mare investitor al lumii pe componenta achizițiilor de active (Xie, 2016; Shepard, 2016). Totodată, începând din 2015, China a devenit furnizor net de capital investițional, ieșirile de capital din economia sa depășind pentru prima dată influxurile de ISD receptate. În același timp, este demn de remarcat și faptul că, atât în 2015, cât și în 2016, investițiile externe chineze au marcat recorduri de volum, în 2016 China realizând 14% din totalul mondial și fiind depășită doar de SUA (cu 19% din total). (Hanemann, 2017).

Analizele occidentale confirmă toate aceste clasamente situând, totuși, de cele mai multe ori, volumul total investit de companiile chineze la niveluri chiar mai înalte. De pildă, potrivit McKinsey&Company, China ar fi avut în 2016 investiții la extern sub formă de fuziuni și achiziții în valoare totală de 227 mld. USD (Cogman, Gao & Leung, 2017), iar conform datelor compilate de Thomson Reuters, ChinaVenture și PwC¹ și analizate de PwC, acestea ar fi însumat în anul respectiv 923

¹ PricewaterhouseCoopers, cea mai mare companie de servicii profesionale de consultanță și audit din lume.

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

de tranzacții în valoare totală de 221 mld. USD, cu 142% (ca număr) și, respectiv, cu 246% (ca valoare) mai mult decât în anul precedent. Sunt niveluri și creșteri anuale record, iar faptul că în 2016 s-au realizat 51 de tranzacții cu valori individuale de peste 1 mld. USD reprezintă, de asemenea, un număr record, de peste două ori mai mare decât recordul de tranzacții de asemenea dimensiuni atins anterior. Nu mai puțin remarcabil este, totodată, și faptul că, suma totală de 221 mld. USD investită de companiile chineze pentru achiziții de companii străine în 2016, este ușor mai mare decât suma investită de acestea în toți cei patru ani anteriori luați împreună² (PwC, 2017).

Dincolo de evoluțiile cantitative, investițiile externe chineze marchează în această perioadă și importante schimbări structural-calitative și de orientare geografică. Pe măsură ce în economia chineză glisajul dinspre modelul de dezvoltare bazat pe investiții și export înspre noul model, întemeiat pe consum, inovație și servicii, devine mai bine conturat, și politica economică și prioritățile Chinei în materie de investiții externe se schimbă în mod corespunzător. Astfel:

- Preocuparea prioritară a Chinei de a obține prin intermediul ISD accesul la resursele naturale și de energie ale lumii este treptat înlocuită³ printr-un interes tot mai pronunțat pentru obținerea accesului la know-how-ul, noile tehnologii, capacitățile de inovare și cunoaștere de care dispune omenirea, precum și la cele mai puternice și faimoase branduri străine și rețele de distribuție ale lumii.
- În consecință, se produce și o reorientare în plan geografic a zonelor țintă, dinspre preponderența investițiilor adresate țărilor în curs de dezvoltare bogate în resurse naturale - din Asia, Africa, Orientul Mijlociu și America Latină - înspre cele destinate țărilor cu economie dezvoltată din Europa și America de Nord.
- Totodată, gama industriilor avute în vedere de către investitorii chinezi tinde să se extindă - în special către zona înaltelor tehnologii (telecomunicații / informatică / internet, electronică, biochimie, robotică etc.) - și să se modifice în sensul unui relativ declin al interesului pentru imobiliare și infrastructuri.⁴ Acest trend promite să se mențină o lungă perioadă de timp, prin continuarea licitării agresive pentru active occidentale din industriile avansate tehnologic. Cele mai mari sume investite de China se îndreaptă în prezent, prioritar, către active din software, hardware și biotehnologii. Astfel, de pildă, în 2015-2016 China a finalizat fuziuni și achiziții în valoare de 15 mld. USD numai în industria de semiconductori (Zhang, 2016). În condițiile în care importurile chineze de cipuri

² Total investiții externe chineze în fuziuni și achiziții (în mld. USD): 2012=55,4; 2013=48,1; 2014=52,7; 2015=63,9; 2016=220,9.

³ Dacă, de pildă, în perioada 2008-2013 China a investit circa 111 mld. USD în resurse externe de petrol și gaze, în intervalul 2014-2016, ea a mai îndreptat doar 7,8 mld. USD către acest tip de investiții. Totodată și achizițiile de active din minerit au intrat într-un declin accelerat după ce au atins un vârf în anul 2008 (Zhang, 2016).

⁴ Deși China continuă să investească în proiecte de infrastructură în țările în curs de dezvoltare, acest tip de investiții deține o pondere în declin în totalul investițiilor externe chineze (Zhang, 2016).

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

pentru computere se ridicaseră, în 2015, la uriașa sumă de 231 mld. USD, asemenea fuziuni și achiziții exprimă în mod clar speranța Chinei că aceste companii îi vor permite să devină în viitor un producător și exportator competitiv al articolelor pe care în prezent încă le importă.

- China este vădit interesată de achiziția unor active din industrii cu mare valoare adăugată localizate în Europa occidentală și în SUA, unde achizițiile chineze s-au intensificat considerabil în ultimii ani. Mai bine de jumătate din investițiile chineze totale cumulate în cele două zone sunt realizate în ultimii trei ani și este demn de evidențiat faptul că numai în anul 2016 investițiile din Europa s-au dublat (până la 46 mld. USD), iar cele din SUA s-au triplat (până la 48 mld. USD) (McKenzie, 2017);

- Relevant pentru ilustrarea glisării vizibile a interesului chinez către investițiile de valori foarte mari în industriile de vârf din țările puternic dezvoltate este și faptul că, în 2016, *valoarea medie a contractelor de achiziții* efectuate de către investitorii chinezi s-a dublat față de anul anterior, atingând nivelul de 290 milioane USD/tranzacție.

- Pe de altă parte, nu este mai puțin important de evidențiat și faptul că, în contrast cu accesul comparativ mai facil al investitorilor chinezi în Europa, accesul investitorilor europeni în China este puternic obstrucționat, iar asimetria aceasta se materializează într-un declin continuu al investițiilor europene realizate în China, în paralel cu o veritabilă explozie a investițiilor chineze din Europa (Hanemann & Huotari, 2017). În 2016, investitorii chinezi au cheltuit pentru achizițiile de active efectuate în UE o sumă totală de patru ori mai mare decât cea investită de către companiile comunitare în China. Acest raport a devenit posibil în condițiile în care investițiile chineze în Uniunea Europeană au crescut exploziv, în timp ce pe relația inversă – dinspre UE către China –, obstrucționate, investițiile au scăzut pentru al patrulea an consecutiv (după 2012), ajungând abia la nivelul de 8,2 mld. USD (7,7 mld. EUR)⁵ în 2016 (Mitchel, Chazan & Weinland, 2017).

- Pe măsură ce numărul preluărilor de companii europene și americane de către firme chineze a tins să crească, a crescut și îngrijorarea autorităților din țările respective în legătură cu acest fenomen, precum și eforturile acestora de a încetini sau bloca evoluția sa. Deși asemenea intervenții nu au avut întotdeauna succes, *numărul de contracte de preluare reziliate* a tins totuși să crească, așa încât, în 2016, în Europa au fost anulate 20 de preluări de companii, iar în Statele Unite, 10. Acestea au cumulat o valoare reziliată record, de 74 miliarde USD (McKenzie, 2017).

⁵ Curs mediu anual 2016: 1 EUR = 0,940 USD (<https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/yearly-average-currency-exchange-rates>)

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

▪ Este, totodată, important de remarcat și faptul că, pe măsură ce interesul investitorilor chinezi glisează tot mai mult dinspre zona marilor proiecte externe din minerit sau infrastructuri, înspre cea reprezentată de industriile cu valoare adăugată ridicată, se modifică și implicarea categoriilor de investitori, pe tipuri de proprietate: marile *companii chineze de stat își reduc tot mai mult prezența dominantă pe piețele investiționale internaționale, în favoarea firmelor private*. În 2015 companiile private chineze (POEs)⁶ au reușit pentru prima dată să depășească firmele chineze de stat (SOEs)⁷ în ceea ce privește atât numărul, cât și valoarea tranzacțiilor de preluare a unor active externe, iar în 2016, nu mai puțin de 70% din totalul sumelor investite de China în exterior au fost efectuate de către firme private (McKenzie, 2017), ceea ce ilustrează o diminuare semnificativă a interferenței tradiționale a statului chinez în această sferă.

▪ Totodată, *prezența dominantă a antreprenorilor chinezi privați este însoțită și de un nou trend în ceea ce privește alegerea mai exigentă a celor mai bune achiziții și creșterea prudenței la încheierea contractelor*. În plus, dominația companiilor private în sfera investițiilor externe ale Chinei contribuie semnificativ la *depolitizarea deciziilor din sfera de business* și la instalarea tot mai fermă a unor criterii economice, strict pragmatice, în actul decizional privitor la investiții (Zhang, 2016). Nu mai puțin important este, totodată, și faptul că firmele private sunt mai flexibile și se adaptează mai ușor mediului economic extern, ceea ce este de natură să le influențeze în bine performanța.

▪ Pe de altă parte, *diminuarea ponderii companiilor de stat în investițiile externe* ale Chinei nu trebuie înțeleasă drept începutul unei retrageri complete a statului din procesul expansiunii externe a firmelor chineze. Statul chinez rămâne foarte prezent prin strategia sa tot mai coerentă în această materie și prin implicarea sa directă în coordonarea geografică și sectorială a investițiilor din străinătate, în strânsă corelație cu celelalte politici publice, în primul rând cu politica industrială și cu politicile destinate reformei, reechilibrării economice și schimbării modelului de dezvoltare. Totodată, încă susține financiar, fiscal, logistic și prin reglementări internaționalizarea companiilor și crearea campionilor naționali. În plus, strategia investițională a Chinei rămâne, în același timp, strâns legată de obiectivele geopolitice ale țării, fapt evidențiat și de inițiativele recente, cu largă atingere internațională, ale celei de a doua mari economii a lumii: *O Centură, Un Drum / One Belt, One Road / OBOR*, sau *Belt & Road Initiative /BRI; Platforma 16+1; Asian International Infrastructure Bank / AIIB; New Development Bank / NDB* creată de grupul BRICS⁸; *Silk Road Fund*.

⁶ POEs = private ownership companies = companii private

⁷ SOEs = state ownership companies = companii de stat

⁸ BRICS = Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud.

2. Investițiile chineze în Europa

Investițiile directe au reprezentat dintotdeauna o componentă importantă a relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și China, dar, în timp ce investițiile europene în China au debutat foarte devreme după deschiderea acesteia spre exterior, ajungând să se ridice, în timp, la sute de miliarde de euro și contribuind substanțial la progresul economic al țării, pe fluxul invers, dinspre China spre Europa, capitalul investițional a început să curgă doar în urmă cu circa un deceniu, inițial mai firav, și abia în ultimii câțiva ani cu un avânt cu totul remarcabil.

Accelerarea recentă a ritmului investițiilor chineze în Uniunea Europeană și mai ales a investițiilor în active industriale din sfera înaltelor tehnologii suscită îngrijorări majore în țările preponderent vizate (mai ales în Germania) aducând în prim planul dezbaterilor necesitatea introducerii unui mecanism de “cernere”⁹, de examinare și selecție, care să asigure o anumită formă de apărare, cel puțin în fața preluărilor ce vizează active considerate de importanță strategică. Dacă în alte economii dezvoltate asemenea mecanisme există¹⁰, se pare că tocmai o piață comparativ mai deschisă și mai permisivă precum cea a UE, care nu are pe ansamblu asemenea protecții, încurajează firmele chineze - averse să urce rapid scara tehnologică și să cucerească piețe până de curând inaccesibile -, să acționeze agresiv, oferind sume uriașe, peste prețul pieței, pe care nicio altă companie nu le poate susține, pentru a prelua active europene proprietare ale celor mai noi tehnologii. În demersurile lor, companiile chineze sunt susținute de cele mai multe ori financiar, fiscal și în diverse alte formule de statul chinez, ceea ce alterează competiția dezavantajând și pe această cale eventualii competitori occidentali la preluarea activelor în cauză.

Aparent paradoxal, avântul investițional al companiilor autohtone pe piețele externe îngrijorează deja foarte mult și leadership-ul chinez promotor al politicii de internaționalizare (“*going out, going global*”), dar din motive diferite: întrucât pe fondul unei creșteri economice interne în continuă decelerare, al unui yuan cu tendințe spre depreciere¹¹, al suprainvestirii din economia chineză și al declinului randamentelor investițiilor locale, precum și în contextul intensificării luptei anticorupție, numeroși actori – fie companii, fie indivizi – folosesc prilejul politicii de internaționalizare pentru a-și transfera capitalurile în afara Chinei, liderii chinezi sunt alarmați de amploarea pe care tinde să o ia *fuga capitalurilor*. În consecință, avântul excesiv al ieșirilor de capital din ultimii doi ani și mai ales investițiile considerate “iraționale” (castele, hoteluri, cinematografe, cluburi sportive și altele asemenea, care nu pot sprijini modernizarea industrială și inovarea tehnologică în China) au

⁹ Mecanisme de screening.

¹⁰ Vezi în SUA, Committee on Foreign Investments in the United States (CFIUS).

¹¹ Slăbirea yuanului “scumpește” achizițiile externe chineze și, ca atare, teama că trendul deprecierei acestuia va continua face ca investitorii chinezi să se grăbească să facă achiziții pe piața internațională la cursul mai bun, cel al prezentului.

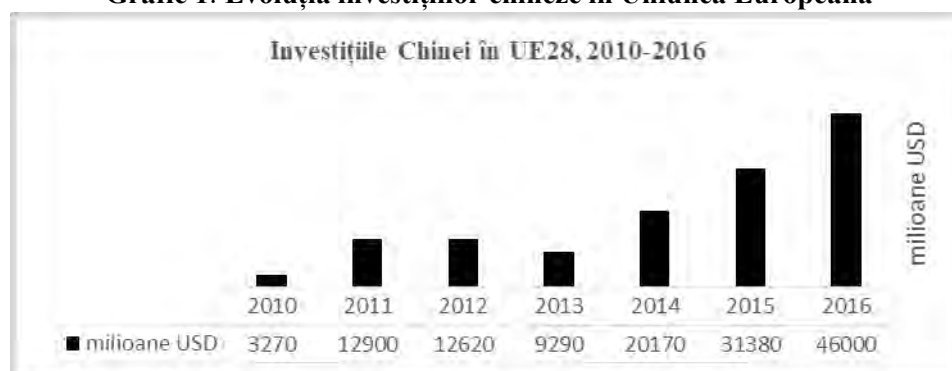
GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

determinat adoptarea unor măsuri de descurajare a ieșirilor masive de capital: guvernul chinez a decis spre sfârșitul anului 2016 aplicarea unui control mult mai strict asupra achizițiilor în străinătate care depășesc 10 mld. USD, asupra contractelor externe încheiate de către firmele de stat în sfera imobieliarelor la valori egale sau mai mari de 1 mld. USD, precum și în cazul proiectelor din străinătate care nu au legătură cu activitatea de bază a firmei investitoare chineze și depășesc valoarea de 1 mld. USD (Fran, 2017). Trebuie remarcat, însă, că deși asemenea măsuri vor îngreuna și temporiza pe termen scurt procesul expansiunii investiționale externe chineze, ele nu vor putea schimba în niciun caz nici direcția generală a strategiei naționale și a politicilor chineze în domeniu, și nici trendul ascendent al procesului, pe termen mai lung.

Amploare, dinamică, tranzacții relevante

Pe lângă a fi principalul partener comercial al Chinei, Europa a devenit în ultimii ani o destinație cheie pentru investitorii chinezi, a doua cea mai importantă după Asia, din motive lesne de înțeles: Europa se bucură de stabilitate politică și macroeconomică, este una dintre zonele cele mai transparente și mai lipsite de riscuri pentru investitori, are o piață ce cumulează circa 500 de milioane de consumatori cu putere de cumpărare ridicată, dar și muncitori calificați, manageri experimentați, capacități tehnologice avansate, un mediu industrial inovativ, servicii de producție dezvoltate etc. Toți acești factori structurali, precum și ameliorarea conjuncturii economice din ultimii ani, în special în Zona Euro, coroborați cu evoluțiile și politicile favorizante din economia chineză au condus spre un număr tot mai mare de tranzacții ale companiilor chineze în Uniunea Europeană, însumând investiții anuale în creștere accelerată (Grafic 1).

Grafic 1: Evoluția investițiilor chineze în Uniunea Europeană

Sursa: ESADE China Europe database; McKenzie (2017)

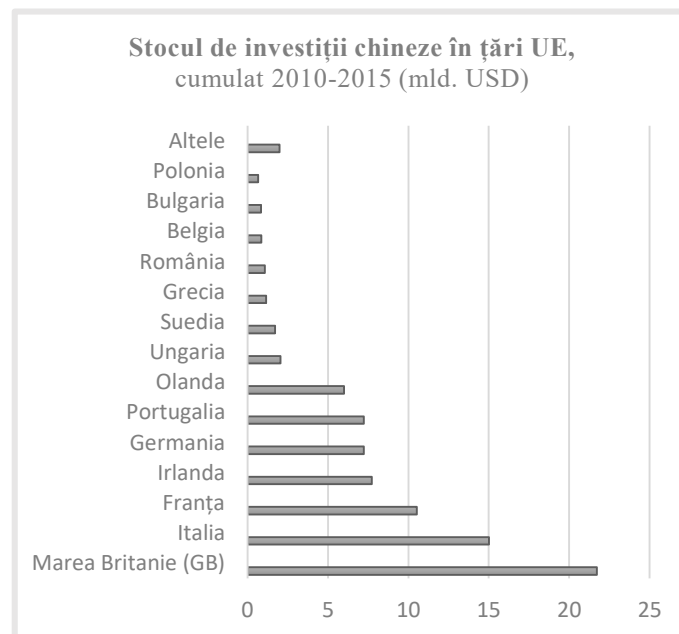
Influxurile investiționale chineze direcționate anual spre UE28 au crescut accelerat mai ales după 2013 (Grafic 1) astfel încât, în intervalul 2010-2016 ele au ajuns să cumuleze circa 136 mld. USD. În prezent nu mai există, practic, nicio țară europeană, comunitară sau nu, care să nu fi atras deloc investiții din China. Totuși, anumite destinații s-au dovedit considerabil mai atractive decât altele, reușind să

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

beneficieve de investiții substanțial mai ridicate în prima jumătate a acestui deceniu (Grafic 2), adesea ca urmare a semnării unor contracte de foarte mari dimensiuni.

Astfel, de pildă, în 2015 Italia s-a clasat pe primul loc printre destinațiile europene preferate de investitorii chinezi ca urmare a preluării, contra sumei de 8,98 mld. USD, a companiei *Pirelli &C, SpA* (producător de anvelope, locul 5 la nivel global) de către *ChemChina*¹², iar Irlanda, care nu receptase anterior investiții semnificative din China, s-a situat pe locul 2, în urma tranzacției prin care compania *Avolon* (leasing cu avioane) a fost preluată, contra sumei de 7,6 mld. USD, de către firma chineză *HNA-Bohai Leasing*. În 2016, însă, pe primul loc în Europa s-a clasat Elveția, o țară nemembră a UE, ca urmare a celei mai mari achiziții externe din toate timpurile reușite de către o firmă chineză, respectiv preluarea companiei *Syngenta AG* (produse chimice) tot de către *ChemChina*, pentru suma de 43,2 mld. USD.

Grafic 2: Investițiile chineze în UE, cumulat 2010-2015

Sursa: ESADE China Europe database

Alte contracte mai importante care au condus la creșterea record a investițiilor în UE, în 2016, au fost și:

- (i) Preluarea firmei finlandeze *Supercell Oy* (internet/software) de către consorțiul chinez *Avic Capital Co. Ltd.* condus de *Tencent*, pentru suma de 8,6 mld. USD;
- (ii) Preluarea companiei germane *KUKA AG* (roboți industriali), de către *Mideea Group Co. Ltd.* contra sumei de 4,2 mld. USD (Stratfor, 2016a);

¹² *ChemChina* = *China National Chemical Corp.*

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

- (iii) Achiziția unei participații minoritare (49%) în capitalul companiei britanice *Global Switch Holdings Ltd.* (telecomunicații) de către firma chineză *Anxin Trust Co. Ltd.* contra sumei de 3,0 mld. USD;
- (iv) Preluarea firmei olandeze *NXP Semiconductors NV* (semiconductori) de către *China Jiayin Investment Ltd.* pentru suma de 2,8 mld. USD;
- (v) Preluarea companiei britanice *Skyscanner Holdings Ltd.* (internet/software), de către *Ctrip.com International Ltd.* pentru 1,7 mld. USD;
- (vi) Preluarea firmei germane *EEW Energy* de către *Beijing Enterprises Holding Ltd.* pentru suma de 1,6 mld. USD;
- (vii) Preluarea grupului german *KraussMaffei Group GmbH* (mașini și echipamente pentru industria maselor plastice) de către compania chineză *China National Chemical Corp.*, contra sumei de 1,0 mld. USD etc. (Stratfor, 2016a)
- (viii) Preluarea companiei britanice *Bio Products Laboratory Ltd.* (sănătate), de către *Creat Group Corp.* contra sumei de 1,2 mld. USD (Bloomberg, 2017).

Din perspectiva *stocului de investiții chineze acumulate în UE în perioada 2010-2015*, cele mai mari beneficiare au fost țările europene cu economii dezvoltate, în special Marea Britanie (locul 1, cu investiții adresate în special sectorului imobiliar și serviciilor cu valoare adăugată ridicată, însumând peste 21,7 mld. USD), Italia (peste 15 mld. USD), Franța (peste 10,5 mld. USD, preponderent în rețele de desfacere cu amănuntul, operatori de turism/stațiuni de odihnă), Irlanda (peste 7,7 mld. USD), Germania (peste 7,4 mld. USD, mai ales în industria de prelucrare bazată pe tehnologii de vârf, transport și logistică) și Olanda (o țară foarte atractivă din punct de vedere fiscal, care a obținut în perioada respectivă investiții chineze de circa 6 mld. USD, în servicii financiare și în industrii *high tech*) (Grafic 2).

Tot la nivelul cumulat al stocurilor, dar dintr-o perspectivă sectorială, se constată un interes mai mare al antreprenoriatului chinez pentru investiții în industria europeană de prelucrare (peste 20 de mld. USD în intervalul 2010-2015, reprezentând 22,6% din total), urmată de sfera energiei (19,2 mld. USD, sau 21,3% din total) și de sectorul imobiliar (16,6 mld. USD, sau 18,5%). Totodată, sume semnificative au fost destinate și investițiilor în infrastructuri și logistică (10,7 mld. USD, reprezentând 11,9% din total), agriculturii (5,2 mld. USD, 5,8%) și sferei TIC¹³ (4,6 mld. USD, 5,1%) (Casaburi (2016-17) / ESADE; Bloomberg, 2017). Totuși, dincolo de creșterea importantă a fluxurilor anuale și, pe cale de consecință, a stocurilor de investiții chineze din UE, merită remarcat faptul că, raportate la stocul total de investiții străine din acest areal, cele chineze reprezintă încă foarte puțin (în jur de 5%), iar impactul

¹³ TIC = tehnologiile informației și comunicării.

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

lor pozitiv pe piața muncii este, deocamdată, destul de puțin semnificativ (de pildă, numărul muncitorilor locali direct legați de investițiile chineze reprezintă abia 2% din numărul europenilor care lucrează în companiile americane din Europa) (Sepulcre, 2016).

Specific actual și tendințe noi, de natură structural-calitativă

Ca destinație cheie pentru investitorii chinezi, Europa este spațiul unor schimbări rapide ale procesului investițional derulat de către acești antreprenori, nu doar sub aspect cantitativ, ci și din punct de vedere structural-calitativ. Astfel:

- ✓ Față de anii anteriori, când valoarea fluxului anual total investit de către antreprenorii chinezi în Uniunea Europeană era determinată în special de valoarea unui contract foarte mare (de ex. preluarea producătorului italian *Pirelli*, de către *ChemChina*), în 2016, *mixul de tranzacții a fost mai larg și mai eterogen din perspectiva domeniilor beneficiare*, iar valoarea totală investită a rezultat din cumularea mai multor tranzacții încheiate la valori considerate mai degrabă medii (Hanemann & Huotari, 2017). Cea mai mare tranzacție încheiată în 2016 într-o țară membră a UE a fost cea privind preluarea companiei finlandeze de jocuri pe computer *Supercell* (8,6 mld. USD), însă ei i s-au adăugat numeroase alte preluări din domenii diverse, la valori contractuale care s-au situat mai ales în intervalul 1-4 mld. USD (în țări din Europa occidentală, puternic dezvoltată), dar și sub 1 mld. USD (preponderent în țările din Europa centrală și de est, cu economii emergente).
- ✓ În pas cu trendul general, investițiile chineze din UE au marcat *o majorare substanțială, de la 30%, la 74%, a prezenței antreprenoriatului privat* în tranzacțiile de preluare a unor active. Prin achiziția de active europene, marile companii private din China urmăresc fie ridicarea propriului nivel tehnologic, fie diversificarea gamei de activități desfășurate și, în orice caz, accesul la piețele europene. Unul dintre actorii cei mai activi pe piața europeană a achizițiilor și fuziunilor, conglomeratul *HNA Group*, cu activitate în transporturile navale și aeriene, a cumpărat numai în 2015 active străine în valoare de 17 mld. USD, din care peste 50% au revenit achizițiilor din UE (preluarea *Avolon*, Irlanda - 7,6 mld. USD; preluarea *Swissport International AG*, Elveția - 2,8 mld USD etc.) (DCCC, 2016).
- ✓ *Distribuția structurală a investițiilor chineze în Europa relevă faptul că investitorii se află sub presiunea necesității de a-și moderniza tehnologia, de a ajunge în posesia unor mărci și a unor active strategice și de a se extinde și diversifica la extern, pentru a diminua supraexpunerea la o economie internă în continuă decelerare. În 2016, la fel ca și în 2015, investițiile chineze în active din sfera producției industriale de vârf au*

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

reprezentat o treime din totalul celor efectuate de către China în Uniunea Europeană (Hanemann & Huotari, 2017), accentul fiind plasat pe:

- Industria de mașini și echipamente (vezi contractele de preluare *KUKA*, sau *KlaussMaffei Group*);
 - TIC/tehnologia informației și comunicării (vezi preluările *Supercell*, *Global Switch*, *Sky Scanner*);
 - Industriile energiei regenerabile (*Meerwind*¹⁴);
 - Utilități, transport și infrastructuri (*Avolon*, *EEW Energy*, *Piraeus Port Authority*);
 - Industriile ospitalității și petrecerii timpului liber (*Club Med*, *Odeon & UCI*; *MP & Silva*);
 - Sănătate și biotehnologii (*Bio Products Laboratory Ltd.* și alte contracte sub 1 mld. Euro).
- ✓ Domeniul care a avut cel mai mult de pierdut în 2016 comparativ cu perioada anterioară a fost cel al *imobiliarelor*, prefațând astfel un declin investițional care va continua pe această piață și în anii următori, inclusiv ca urmare a reglementărilor tot mai severe adoptate în China în vederea stopării fugii capitalurilor și a investițiilor care nu aduc niciun aport la dezvoltarea și modernizarea economiei chineze. Tot în declin s-au situat în 2016 și investițiile în agricultura și industria alimentară a UE28, în industria auto, sau în sfera serviciilor financiare și de afaceri.

Orientarea geografică, proiecție a intereselor economico-strategice chineze

- ✓ *Orientarea geografică a investițiilor chineze în Europa*, pe de altă parte, evidențiază interesul major al investitorilor chinezi pentru economiile din nucleul puternic dezvoltat al UE, cu un focus special pe Germania și Marea Britanie - care cumulează împreună circa 46% din investițiile totale ale Chinei în Europa -, reconfirmând preocuparea acută a investitorilor chinezi pentru accesul la activele proprietare de tehnologii de vârf (Hanemann & Huotari, 2017). Este semnificativ să evidențiem aici faptul că, doar pe parcursul unui singur an, investițiile chineze au crescut de aproape zece ori în Germania (de la 1,3 mld. USD în 2015, la 12,1 mld. USD în 2016) și cu 130% în Marea Britanie (atingând 9 mld. USD, în 2016, chiar și după votul pentru Brexit). Alte țări europene dezvoltate care au absorbit în 2016 sume importante ca receptori de investiții chineze au fost Finlanda (7,6 mld. USD), Elveția (4,8 mld. USD) și Irlanda (2,9 mld. USD). Pe de altă parte, au existat și economii vest-europene în care investițiile chineze anuale au înregistrat, în 2016, un declin abrupt - Italia (-85%), Portugalia (-50%), Franța (-40%) – motivat de

¹⁴ În 2016, parcul eolian offshore german *Meerwind* a fost preluat de către *China Three Gorges* de la compania americană *Blackstone* (1,8 mld. USD) (Reuters, 2016).

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

necesitatea unui “respiro” pe parcursul căruia să poată fi “asimilate” investițiile deja efectuate în aceste țări în anii anteriori (McKenzie, 2017).

- ✓ Glisarea interesului antreprenorilor chinezi către investiții în Europa dezvoltată, în special în Uniunea Europeană vestică și nordică și, în cadrul acesteia, către Germania, se corelează cu strategia industrială chineză sintetizată în documentul de politică industrială *Made in China 2025* – de inspirație germană (*Industry 4.0¹⁵*) – care este axată pe modernizarea și perfecționarea capacităților industriei de prelucrare naționale, susținerea inovării și asigurarea proprietății asupra tehnologiilor cheie ale viitorului. Din această perspectivă, chiar dacă în prezent China cheltuiește sume aparent exagerate, de sute de miliarde de dolari, supralicitând pentru achiziții de companii occidentale, tehnologii, patente și mărci străine, acces la know-how-ul și bunele practici perfectate în industriile de vârf din Europa și din alte zone cu economie avansată, la nivelul strategiilor chinezi există convingerea că, pe termen lung, beneficiile economice a ceea ce se achiziționează în prezent vor fi atât de mari, încât toate aceste investiții de valori uriașe vor deveni, privind în urmă, adevărate chilipiruri.
- ✓ Interesul major al Chinei pentru preluările de companii germane este foarte vizibil ilustrat de ritmul în creștere al tranzacționărilor: dacă pe tot parcursul anului 2015 s-au încheiat 25 de astfel de tranzacții, numai în prima jumătate a anului 2016 se încheiaseră deja alte 24, adică aproape câte una săptămânal și aproape tot atâtea câte în întreg anul precedent, ceea ce justifică pe deplin îngrijorarea crescândă a Germaniei legată de aceste preluări (Shepard, 2016).
- ✓ Pe de altă parte, în opoziție cu ceea ce se întâmplă în Europa puternic dezvoltată și în pofida existenței Platformei 16+1, țările Central și Est Europene (CEE16)¹⁶ receptează în continuare din China doar sume simbolice comparativ cu cele investite de aceasta în țările vest-europene. Sub acest aspect, este foarte grăitor faptul că, potrivit statisticilor chineze, *stocul investițiilor atrase din China*, în toată perioada scursă până la finele anului 2015, de către toate cele 16 țări luate împreună însuma sub 2 mld. USD, adică de 3 ori mai puțin decât receptase Franța, de 4 ori mai puțin decât absorbise Germania și de 9 ori mai puțin decât atrăsese Marea Britanie din aceeași sursă, doar în anul 2015 (MOFCOM, 2016);
- ✓ Investițiile Chinei în CEE16 sunt nu numai mult mai puține și de valori mult mai mici decât cele efectuate în vestul Europei, dar sunt și deosebite sub aspect structural, fiind orientate cu precădere spre infrastructuri și energie.

¹⁵ *Industry 4.0* este strategia industrială actuală a Germaniei.

¹⁶ CEE16 = Albania (AL), Bosnia și Herțegovina (BA), Bulgaria (BG), Croația (HR), Republica Cehă (CZ), Estonia (EE), Ungaria (HU), Lituania (LT), Letonia (LV), Macedonia (MK), Muntenegru (ME), Polonia (PL), România (RO), Serbia (RS), Slovacia (SK), Slovenia (SI).

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

Această structură răspunde mai degrabă strategiilor Chinei de interconectare a Asiei cu Europa prin rețele de infrastructuri (vezi OBOR) apte să înlănească, să scurteze și să eficientizeze transporturile de mărfuri chinezești către piețele Europei, răspunzând, totuși, într-o anumită măsură, și nevoii acute de investiții din aceste țări și deficitului lor infrastructural într-o formulă care, teoretic, ar trebui să mulțumească toate părțile (“win-win”). În practică, însă, evoluțiile înregistrate în direcția implementării OBOR, conduc, cel puțin deocamdată, la avantajarea disproporționată a Chinei în detrimentul partenerilor săi din CEE16, atât pe componenta comerțului bilateral, cât și pe cea investițională.

- ✓ În concluzie, din perspectiva geografiei, la nivelul UE, investițiile chineze se derulează urmărind, pentru fiecare subregiune în parte, obiective foarte clare: (i) în vest și nord, sunt vizate accesul la tehnologii de ultimă oră, potențialul de a inova, serviciile cu valoare adăugată mare, brandurile recunoscute și rețelele de distribuție; (ii) în sud, interesul s-a îndreptat mai ales spre oportunitățile de privatizare apărute în țările cele mai lovite de crizele din Europa (Grecia, Portugalia, Italia, Spania) urmărind simultan deschiderea accesului către inima continentului (vezi achizițiile și investițiile din porturile acestor țări la Mediterana, în primul rând portul Pireu/Grecia); (iii) pentru CEE16, s-au creat platforma 16+1 și OBOR și mecanisme de finanțare a construcției unor infrastructuri de transport – mai ales autostrăzi și căi ferate - direcționate potrivit interesului de a se ajunge cât mai ușor, repede și ieftin la piețele cu putere de cumpărare ridicată din vestul continentului; (iv) în estul european extrem (Rusia), pe lângă infrastructuri (mai ales rețele de conducte, căi ferate) interesul major al investitorilor chinezi se leagă de accesarea rezervelor de resurse naturale, în primul rând petrol, gaze naturale și metale.

Modele operaționale și strategii de internaționalizare a companiilor chineze în Europa

În ofensiva investițională chineză din Europa se pot identifica cu suficientă claritate câteva *modele operaționale și strategii de internaționalizare a companiilor* (Sepulchre, 2016), unele similare celor utilizate anterior și de către firmele din alte țări (vezi mai ales Japonia și Coreea de Sud), altele specific chinezești, inclusiv prin componenta lor de intervenționism al statului.

Primul tip de strategie are ca substrat *intenția companiilor de a-și îmbunătăți gama de fabricație și a avansa pe lanțul valorii*, trecând de la realizarea unor produse simple și ieftine, eventual copiate, la fabricarea unor produse mai sofisticate, cu valoare adăugată mai mare. Această strategie a fost folosită și de către unele firme nipone sau sud-coreene și constă, concret, în trecerea de la o primă fază a producției de mărfuri ieftine, copiate prin inginerie inversată, sau chiar realizate pe bază de licență și destinate pieței interne, spre o nouă etapă, în care produsele capătă un nivel de sofisticare mai înalt datorită ameliorării capabilităților de inovare și execuție

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

proprii ca urmare a fuzionării/preluării altor companii. O asemenea situație întâlnim în cazul firmei *Haier*, specializată în producția de bunuri electrocasnice, care, după ce, în 2012, a preluat firma neo-zeelandeză *Fisher&Paykel* și o parte a companiei nipone *Sanyo Electric*, în 2014 a eșuat în intenția de a prelua și compania europeană *FagorBrandt*, dar a reușit ca, în 2016, să preia divizia de bunuri electrice de larg consum a gigantului american *General Electric* (GE), reușind să-și ridice treptat calitatea și complexitatea ofertei. Asemenea mecanisme sunt, de regulă, dependente de decizia strategică a conducerii companiilor și nu implică ingerința statului, mai ales în cazul unor produse fără vocație strategică, precum bunurile electrocasnice.

Un alt tip de strategie vizează *lărgirea marjei de profit prin diversificarea piețelor*, ceea ce presupune pătrunderea cu vânzări de volum cât mai ridicat pe piețe cu mare putere de cumpărare, unde se pot practica marje de profit mult superioare celor obținabile pe piața chineză. În această situație se află, de pildă, compania *Huawei*, cu activitate în domeniul telecomunicațiilor, care în decurs de un deceniu a ajuns să-și obțină mai mult de jumătate din profituri pe piețele externe. Aceasta și-a sporit prezența în zona rețelelor de telefonie europene încheind alianțe cu cei mai mari clienți (BT, Orange, Deutsche Telecom, Telefonica etc).

Deși *Huawei* este o companie privată, eforturile sale de a prelua active occidentale s-au izbit de imaginea de “apropiată a armatei chineze” (PLA¹⁷) și de faptul că operează într-un domeniu sensibil sub aspect strategic. *Huawei* finanțează, însă, la Milano și Stockholm, centre de cercetare-dezvoltare (C&D) urmărind să-și consolideze poziția pe piața UE proiectând și promovând produse noi, adaptate cererii consumatorilor europeni. Și în România ea a finanțat mici proiecte ale Universității Politehnice din București.

A treia strategie vizează *preluarea unor active străine și obținerea, cu acest prilej, a unor tehnologii de ultimă oră*, apte să dea un impuls semnificativ atât afacerilor din țară, cât și celor din străinătate. Acest tip de strategie, specifică firmelor chineze dornice să progreseze foarte rapid, arzând etape, abundă în exemple: se pot aminti - în cazul Europei - preluarea diviziei de autoturisme a companiei suedeze *Volvo*, de către *Geely*, a companiei italiene *Pirelli* și a celei elvețiene *Syngenta* de către *ChemChina*, a firmei finlandeze *Supercell*, de către *Tencent* etc. Acest tip de strategie nu a fost practicat de către firmele japoneze sau sud-coreene - care au preferat să-și dezvolte propriile tehnologii - dar este foarte larg utilizat de către cele chineze, care nu numai că sunt încurajate în acest sens de guvern, dar și beneficiază de suportul statului, atât în ceea ce privește orientarea lor strategică, cât și reglementările și finanțarea.

Un al patrulea model de internaționalizare este specific mai ales industriei ospitalității și constă în *achiziția de hoteluri din categoria superioară și de lux, pentru*

¹⁷ PLA = People's Liberation Army

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

a le reorienta către deservirea clientele chineze și, în general, asiatice tot mai numeroase care călătorește prin Europa, oferindu-i acesteia o combinație de servicii rezidențiale, comerciale și de recreere. Este o modalitate ingenioasă a chinezilor de a recupera, chiar și parțial, banii pe care co-naționali lor bogați îi cheltuiesc în străinătate. Parisul și Londra se numără printre orașele preferate pentru asemenea achiziții imobiliare, finanțate generos de către băncile chineze de stat (vezi achiziția *Louvre Hotels* sau a 11,7% din *Accor Hotels* de către firma *Jingjiang International*, din Shanghai, sau a *Club Med*, de către compania chineză *Fosun*).

În fine, al cincilea model de internaționalizare a companiilor chineze este cel al *campionilor naționali*. Potrivit acestuia, mari firme de stat (SOEs) vizate de politica industrială chineză, sunt susținute politic și financiar de către guvern pentru a face achiziții externe suficient de importante pentru a le propulsa în poziția de lideri pe piața globală. Un exemplu relevant pentru această strategie îl reprezintă preluarea companiilor *Syngenta* și *Pirelli* de către firma de stat *ChemChina*. Odată încheiată preluarea companiilor europene, noua *ChemChina*, proaspătă beneficiară a unui larg portofoliu de tehnologii noi și patente, urmează a fuziona cu *Sinochem*, o altă companie chineză de stat, de și mai mari dimensiuni, pentru a crea cel mai mare grup din industria chimică mondială. Acest *champion național* al Chinei, un gigant a cărui consolidare este evaluată la 120 mld. USD, va avea potențialul de a domina piețele globale ale produselor chimice, petroliere și ale îngrășămintelor, devenind o uriașă provocare atât pentru concurenții săi interni (*Sinopec*, *PetroChina*), cât și pentru cei externi (Reuters, 2017).

3. Efecte pe termen scurt și perspective

Valul de achiziții chineze din Europa a indus o presiune concurențială suplimentară asupra companiilor locale, iar una dintre reacții pare a fi intensificarea eforturilor acestora de se consolida și a-și păstra pozițiile pe piață inițiind propriile achiziții și fuziuni.

Totodată, ofensiva companiilor chineze a trezit și îngrijorări ale autorităților naționale și comunitare, care caută soluții pentru a nu ceda avantajele competitive de care dispun țările europene prin firmele lor inovative, proprietare de tehnologii de vârf, devenite, după cum se constată, țintele acestor demersuri de preluare. Europa pare mult mai vulnerabilă decât SUA, Canada sau Japonia în fața acestei ofensive. Numai 13 din cele 28 de state membre ale UE dispun de sisteme oficiale de monitorizare a preluărilor de companii și de evaluare și identificare a situațiilor în care acestea ar putea fi contrare politicilor publice în vigoare, sau chiar ar putea deveni amenințări la adresa securității naționale (Express, 2017).

Alertată de companii, Comisia Europeană pregătește adoptarea unor măsuri de protecție care vor fi anunțate în septembrie 2017. Ea analizează atât propunerea ca statele membre să-și coordoneze mecanismele de screening al investițiilor străine și

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

să-și uniformizeze criteriile pe care își bazează analizele, cât și soluția ca, cel puțin în cazul companiilor beneficiare de finanțare europeană, să se introducă un mecanism de screening la nivel de Uniune. Totodată, există o propunere germană (ministrul economiei, Sigmar Gabriel) ca statelor membre să li se permită să blocheze contractele negociate cu investitori non-europeni, în care ar urma să fie transferate cel puțin 25% dintre acțiunile ce asigură drept de vot, precum și în cazurile în care un guvern străin se află în spatele tranzacției și o finanțează (Stratfor, 2016 b).

Pe de altă parte și China continuă să înăsprească controlul cu privire la ieșirile de capital. Pe lângă măsurile adoptate la finele anului 2016 (prezentate anterior), în 18 august 2017 aceasta a adăugat noi restricții menite să controleze atât *fuga capitalurilor*, cât și *creșterea datoriilor corporatiste*, care au ajuns la niveluri alarmante. Consiliul de Stat (guvernul chinez) a emis o notă care ghidează investițiile din străinătate specificând că investițiile riscante sau nelegitime, precum cele care au ca obiect active imobiliare, hoteluri, cluburi sportive sau de agreement, sunt restricționate și trebuie să primească aprobări potrivit noilor reglementări. În plus, guvernul a derulat, în ultimele luni, și o campanie puternică împotriva celor mai mari, mai agresive și mai implicate politic conglomerate financiare - printre care *Anbang Insurance Group*, *Dalian Wanda Group* și *HNA Group* - în urma căreia toate aceste entități fie și-au redus activitatea investițională la extern, fie chiar și-au vândut activele din străinătate, fie s-au angajat să se reorienteze către piața internă (Stratfor, 2017).

Eforturile autorităților chineze de a scruta cu mare atenție noile tranzacții, mai ales pe cele de valori foarte mari, dau deja rezultate, determinând o diminuare cu 45% a investițiilor externe totale realizate de China în prima jumătate a anului 2017, până la 48 mld. USD, față de 88,8 mld. USD în intervalul echivalent al anului precedent. Investițiile considerate de statul chinez drept cele mai riscante (în imobiliare, sport sau divertisment), suspecte de a genera pierderi, sau de a facilita *spălarea de bani*, au scăzut cu peste 80%.

Potrivit Mergermarket, în primele 6 luni din 2017, s-au încheiat doar 59 de tranzacții în Europa, cu 27 mai puține decât în prima jumătate a anului 2016, iar valoarea acestora a fost cu 65,7% mai mică, însumând doar 25,6 mld. USD față de nivelul record de aproape 75 mld. USD din semestrul 1, 2016 (Yu, 2017). Au continuat să crească, însă, - de la 31 mld. USD în prima jumătate a anului 2016, la 33 mld. USD în perioada corespondentă din 2017 - investițiile legate de implementarea OBOR, care nu sunt atinse de reglementările restrictive emise în această perioadă, ci tocmai dimpotrivă, sunt în continuare susținute puternic de către guvern. De asemenea, se menține și este încurajat pe mai departe de către stat apetitul Chinei pentru fuziuni și achiziții de firme din industria de prelucrare occidentală bazată pe înalte tehnologii, fapt care va alimenta în continuare fricțiunile dintre China și țările cele mai afectate, în primul rând Germania și SUA.

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

Specificul celor mai recente achiziții din primul semestru al anului 2017 este conturat prin: (i) nivelul considerabil mai scăzut al valorii tranzacțiilor, care rareori mai depășesc 3 mld. USD, (ii) faptul că firmele de stat par a prelua din nou conducerea în expansiunea externă chineză, semnând aproape 60% din totalul preluărilor de companii străine din această perioadă și (iii) reziliența tranzacțiilor din sfera resurselor (materiale de bază, energie, utilități), a serviciilor și înaltelor tehnologii (TIC, media). Totodată, se pare că negocierea contractelor consumă mai mult timp decât anterior (Hanemann, Lysenko & Gao).

Atât măsurile care tind să fie adoptate de UE, cât și restricțiile deja introduse de guvernul chinez vor avea un impact limitativ asupra volumului și naturii investițiilor Chinei în Europa. Deja *estimările pentru 2017* situează nivelul lor total sub vârful atins în 2016, atât în Europa, cât și la nivel global, dar acest regres va fi doar temporar.

Pe termen mediu și lung, China va continua să investească masiv în economia globală, obligată fiind atât de presiunile și vulnerabilitățile economiei interne, cât și de strategiile lansate, platformele, acordurile și alianțele internaționale stabilite, precum și de mecanismele deja create în acest scop (vezi OBOR, 16+1, AIIB, Silk Fund etc.). Nu mai puțin vor conta orgoliul Chinei de a reuși în demersurile ei și ambiția de a se impune ca actor global puternic, ale cărui rol, influență și interese să cântărească tot mai greu în redefinirea arhitecturii globale și în reformularea noilor “reguli ale jocului”.

Ca atare, potrivit unui studiu comun al *Rhodium Group (New York)* și *Mercator Institute for China Studies (Berlin)*, până spre sfârșitul deceniului, China este de așteptat că va deveni cel mai mare investitor global, cu active proprii la extern prognozate să atingă aproape 20 de mii de mld. USD în 2020, de peste trei ori mai mult decât deținea în 2015 (6, 4 mii de mld. USD). În cadrul acestora, o pondere în creștere o vor reprezenta investițiile externe directe, constând în fuziuni, achiziții și companii nou-create (start-up-uri), care vor putea atinge împreună 2 mii de mld. USD la finalul deceniului, față de 744 mld. USD, cât însumau în 2015 (Anderlini, 2015).

Un studiu recent al *Rhodium Group* (2017) afirmă că în deceniul următor, până spre 2030, fluxurile anuale de investiții externe directe ale Chinei s-ar putea plasa oriunde între 140 mld. USD, cât au însumat în 2016, și 275 mld. USD, nivelul lor depinzând de gradul de implementare al reformelor interne. Recordul atins în 2016 nu va rămâne un eveniment unic dacă vor fi evitate crizele, economia va continua să crească, iar reformele, inclusiv liberalizarea financiară la extern, vor continua să fie realizate. Într-o asemenea situație, investițiile externe directe de nivelul celor din 2016 sau chiar mai mari, vor deveni “noua normalitate” a Chinei și a economiei mondiale (Hanemann, 2017).

Uniunea Europeană ar putea profita cu înțelepciune de acest trend și de interesul Chinei pentru investiții pe continentul nostru doar vorbind cu aceasta pe o singură voce, altfel, UE ar putea ieși grav în pierdere, dacă se lasă dezbinată de tactica aranjamentelor bilaterale, preferată de Beijing tocmai pentru că dezbină și slăbește puterea de negociere a blocului comunitar.

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

Referințe bibliografice

- Anderlini, J. (2015). *China to become one of the world's overseas investor by 2020*, Financial times, June 26, <https://www.ft.com/content/5136953a-1b3d-11e5-8201-cbdb03d71480> ;
- Asia Intelligence (2016). *Chinese Outbound Investment 2016*, King&Wood Mallesons
- Bloomberg (2017). *China Deal Watch*, <https://www.bloomberg.com/graphics/2016-china-deals> ;
- Casaburi, I. (2016-17). *Chinese investment trends in Europe, 2016-17 Report*, ESADE Center, China Europe Club, Barcelona;
- Cogman, Gao & Leung (2017). *Making sense of Chinese outbound M&A*, July, 2017, <http://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/making-sense-of-chinese-outbound-m-and-a> ;
- DCCC/China Chamber of Commerce in Neterlands (2016). *The rise of private firms in China outbound direct investment*, September, 27, <https://www.dccchina.org/2016/09/the-rise-of-private-firms-in-china-outbound-direct-investment/> ;
- Express (2017). *The EU is fearful China is threatening the bloc's interests by quietly taking over businesses it is cracking down on foreign takeovers*, August, 14, <http://www.express.co.uk/news/world/840800/EU-China-Jean-Claude-Juncker-Beijing-investment>
- Fran, W. (2017). *Amid Clampdown, China Companies Continue to Invest Less Abroad*, Caixin, April, 18, <http://www.caixinglobal.com/2017-04-18/101079820.html> ;
- Hanemann, T., Huotari, M., (2017). *Record Flows and Growing Imbalances. Chinese Investments in Europe in 2016*, MERICS Papers on China, No.3/ January 2017, MERICS and Rhodium Group;
- Hanemann, T., Lysenko, A., Gao, C. (2017). *Tectonic Shifts: Chinese Outbound M&A in 1H 2017*, Rhodium Group, June, 27, <http://rhg.com/notes/tectonic-shifts-chinese-outbound-ma-in-1h-2017>;
- Hanemann, T. (2017). *China's rise in global M&A: here to stay*, Rhodium Group, White & Case LLP, March, 24, <http://rhg.com/wp-content/uploads/2017/03/chinas-rise-in-global-ma-here-to-stay.pdf> ;
- McKenzie, B. (2017). *Chinese Investment Tripled in the US in 2016, Doubled in Europe*, <http://www.bakermckenzie.com/en/newsroom/2017/02/chinafdi/> ;
- Mitchel T., Chazan, G., Weinland D. (2017). *Chinese Investments in EU dwarfs low the other way*, Financial Times, January, 11, <https://www.ft.com/content/79e3a2b2-d6f7-11e6-944b-e7eb37a6aa8e> ;
- NBSC (2017). *Statistical Communique of the People's Republic of China on the 2016 National Economic and Social development*, National Bureau of Statistics of China (NBSC), February, 28, 2017. http://www.stats.gov.cn/english/pressrelease/201702/t20170228_1467503.html ;
- NBSC (2016). *Statistical Communique of the People's Republic of China on the 2015 National Economic and Social development*, National Bureau of Statistics of China (NBSC), February, 29, 2016, http://www.stats.gov.cn/english/pressrelease/201602/t20160229_1324019.html ;
- PwC (2017). *PwC M&A 2016 Review and 2017 Outlook*, January, 2017, <http://www.pwccn.com/en/mergers-and-acquisitions/ma-press-briefing-jan2017.pdf> ;
- Reuters (2016). *China Three Gorges to buy German wind park Meerwind from Blackstone*, June 13, <http://www.reuters.com/article/us-blackstone-group-wind-farm-china-thre-idUSKCN0YZ1DC> ;
- Reuters (2017). *As Syngenta deal closes, ChemChina and Sinochem press a USD 120 billion deal: sources*, May 23, <http://www.reuters.com/article/us-chemchina-m-a-sinochem-idUSKBN18J1HR>;

GUVERNANȚA UNIUNII EUROPENE

Sepulcre, A. (2016). *Europe as key destination for China overseas investment*, China Policy Institute/CPI, August, 19, <https://cpianalysis.org/2016/08/19/europe-as-key-destination-for-china-overseas-investment/> ;

Shepard, W. (2016). *China Hits Record High M&A Investments in Western Firms*, Forbes, September, 10, <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2016/09/10/from-made-in-china-to-owned-by-china-chinese-enterprises-buying-up-western-companies-at-record-pace/#580058c75d87>

Stratfor (2016 a). *China Looks to Europe to Feed Its Appetite for Technology*, Geopolitical Diary, June, 2, <https://worldview.stratfor.com/article/china-looks-europe-feed-its-appetite-technology> ;

Stratfor (2016 b). *Germany: Government blocks major tech deal with Chinese firm*, October, 24, <https://worldview.stratfor.com/article/germany-government-blocks-major-tech-deal-chinese-firm> ;

Stratfor (2017). *China: Beijing tries to rationalize spending with new investment guidance*, August, 18, <https://worldview.stratfor.com/article/china-beijing-tries-rationalize-spending-new-investment-guidance>;

Mitchell, T., Chazan, G., Weinland, D. (2017). *Chinese Investment in EU dwarfs flow the other way. Growing gap fuels debate on market imbalance as acquisitions soar in Germany*, Financial Times, January, 11, <https://www.ft.com/content/79e3a2b2-d6f7-11e6-944b-e7eb37a6aa8e> ;

Xie, Yu (2016). *China overtakes US as world's largest assets acquirer*, South China Morning Post, October, 5, 2016, <http://www.scmp.com/business/banking-finance/article/2025385/china-overtakes-us-worlds-largest-assets-acquirer> ;

Yu (2017). *China's outbound investment slumps 46 pc]n first half amid tighter regulations and global uncertainty* - South China Morning Post, July, 14, <http://www.scmp.com/business/global-economy/article/2102700/chinas-outbound-investment-slumps-46pc-first-half-amid> ;

Zhixing, Zhang (2016). *China's Investments Reveal Its Broader Ambitions*, Stratfor, Worldview, August, 2016, <https://www.stratfor.com/weekly/chinas-investments-reveal-its-broader-ambitions>.